

Вища освіта і Болонський процес

Лекція 2.

Тема: Генеза еволюції вищої освіти в Україні

к.пед.наук, доц.

Беспарточна Олена Іванівна

Мета: сформувати поняття про історію розвитку та становлення вищої освіти в Європі та в Україні.

Основні поняття теми: вища освіта, університетська освіта, Велика Хартія Університетів.

План:

1. Історія розвитку вищої освіти.
2. Основні етапи розвитку вищої освіти в Україні.
3. Передісторія Болонського процесу.

-1-

Вища освіта – це процес засвоєння та розвитку людиною об'єктивно необхідних якостей, результатом якого є формування інтелектуальної, теоретичної та практичної підготовленості до життя та діяльності.

У античну епоху неодноразово здійснювалися спроби надати вищій освіті більш систематизований характер

Відомий грецький філософ Платон розробив чотирьохступеневу систему освіти, за якої третю ступінь здобували юнаки, що виявили здібності до абстрактного мислення, тобто до вивчення дисциплін не в прикладному, а в філософсько-теоретичному значенні.

Прототип сучасного вищого навчального закладу з'являється в Європі лише в епоху Середньовіччя, що було пов'язано з розвитком міст, міської економіки та культури, а по-друге, з посиленням ролі християнської церкви у духовному житті суспільства, з розвитком теології й необхідністю належної підготовки священнослужителів.

Навчальні заклади нового типу стали називатися університетами (від лат. Universitas – сукупність, спільнота), що означало співтовариство викладачів і учнів.

Прототипами європейських університетів були навчальні заклади, близькі до вищих, такі як “Атенеум” у Стародавньому Римі (II-III ст. н. е.), де вивчалися філософія, риторика, архітектура, медицина.

Одним із таких освітніх закладів була також відкрита в 425 р. н. е. в Константинополі вища школа під назвою “Аудиторій”.

Дати заснування європейських університетів

в Італії:

- ◆ Болонья – 1119 р.
- ◆ Віченца – 1205 р.
- ◆ Ареццо – 1215 р.
- ◆ Падуя – 1222 р.
- ◆ Неаполь – 1224 р.
- ◆ Рим – 1303 р.

Дати заснування європейських університетів

У Франції:

- ◆ Монпельє-1180-1289 рр.
- ◆ Париж – 1215 р.
- ◆ Сорбона – 1259 р.

У Німеччині:

- ◆ Гейдельберг – 1386 р.
- ◆ Лейпциг – 1409 р.
- ◆ Віттенберг – 1502 р.
- ◆ Кенінгсберг – 1544 р.

У XII-XIV ст. у Західній Європі поступово виникають такі звані універсальні школи, що збирали молодих людей, які прагнули здобути знання з багатьох дисциплін, а не лише з вузького ремесла.

До кінця XVI ст. в Європі було 63 університети, більшість з них мали інтернаціональний характер.

-2-

Після Брестської унії 1596 р. активізується діяльності братств, що виникали при православних церквах.

Особливо активну роботу проводили братства:

- ◆ Віленське (1588);
- ◆ Берестейське (1591);
- ◆ Мінське (1592);
- ◆ Більське (1594);
- ◆ Могилівське (1597);
- ◆ Луцьке (1597);
- ◆ Київське (1615).

Історія вищої освіти в Україні починається у 1576 р.

Князь Костянтин Острозький у 1576 р. у м. Острозі заснував вуцце школу – Острозьку греко-слов'яно-латинську колегію.

В Острозькій академії навчали учнів усіх предметів: граматика, риторика, діалектика, арифметика, геометрія, музика, астрономія. Тут вивчали дисципліни, пов'язані з медициною, філософією, богослов'ям та ін.

У вересні 1820 р. у Чернігівській губернії було відкрито Ніжинську гімназію вищих наук.

Ініціатором виникнення цього закладу були Олександр Безбородько (1747-1799) і його родичі. Гімназія вищих наук функціонувала 13 років. Протягом цього часу відбулося вісім випусків. Майже 100 випускників здобули добру освіту.

Важливим етапом у розвитку освіти і культури в Україні було становлення університетів.

- ◆ Найстарішим в Україні є Львівській університет (1661 р.)
- ◆ У 1805 р. розпочалася історія Харківського університету. Це перший університет, який створено на території України, що входила до складу Росії.
- ◆ У 1834 р. Київський та і 1865 р. Одеський університети розпочали роботу.

- ◆ Відкриття Київського університету відбулося 15 липня 1834 р. Спочатку в університеті функціонував лише філософський факультет з історико-філологічним і фізико-математичним відділеннями. Діяльність Київського університету в центрі України стала визначальним етапом у розвитку освіти, науки і культури країни. Першим ректором університету був видатний вчений-природознавець, письменник, історик Михайло Максимович (1804-1873 рр.)

У травні 1865 р. на базі Рішельєвського ліцею засновано Одеський університет, який називався Новоросійським університетом. Ініціатором відкриття Одеського університету були російський педагог і лікар М.І. Пирогов та генерал-губернатор Строганов.

У 1875 р. засновано Чернівецький університет. Чернівецький університет був і залишається центром розвитку освіти і науки на Буковині.

Стислий екскурс в історію розвитку освіти і культури в Україні свідчить, що кінець XVIII і все XIX ст. позначилися активним становленням і розвитком наукових і освітніх закладів вищого рівня, які стали центром культури і науки в різних регіонах нашої держави.

У 1935 р. були створені так звані робітфаки – підготовчі факультету для вихідців з робітничих і селянських сімей.

У 1930-ті рр. Радянська Україна випередила за кількістю студентів розвинуті країни Європи: Велику Британію (50 тис.), Німеччину (70 тис.), Францію (72 тис.) та ін.

-3-

У 1957 р. 6 провідних європейських країн (Велика Британія, Греція, Італія, Люксембург, Франція, ФРН) створили Європейське Економічне Співтовариство ("Спільний ринок"), досвід якого засвідчив можливість і доцільність утворення більш тісного союзу, розширення його функцій.

У 1992 р. у Маастріхті (Нідерланди) була підписана угода про утворення Європейського Союзу, до якого невдовзі приєдналася ще низка європейських країн. Нині до ЄС входить 27 країн, 3 з яких раніше були в складі СРСР та 7 належали до так званого соціалістичного табору.

На виконання Маастрихтської угоди створені керівні органи ЄС:
Європарламент та Єврокомісія та запроваджена єдина європейська валюта (євро).

Важливим напрямом розвитку співробітництва європейських країн стало формування єдиного освітнього простору, зокрема ЄПВО на основі спільних принципів, цілей і завдань підготовки фахівців для об'єднаної Європи.

Під час урочистостей святкування 900-річчя Болонського університету ректорами вищих навчальних закладів 29 європейських країн був прийнятий історичний документ – Велика Хартія Університетів, де були задекларовані 4 базові принципи діяльності європейських вищих навчальних закладів:

1. Університет – автономний інститут (університети повинні бути незалежними від будь-якої політичної та економічної влади);
2. Процес навчання і досліджень в університетах повинні бути нероздільні;
3. Свобода досліджень і навчання є основним принципом існування університету;
4. Університет є довіреною особою європейських гуманістичних традицій.

У 1997 р. Під егідою Ради Європи і ЮНЕСКО було розроблена й прийнята **Лісабонська**

КОНВЕЦІЯ, у якій було висунуте завдання щодо визнання кваліфікації вищої освіти в європейському регіоні й визначення принципів оцінки кваліфікації.

У 1998 р. Міністрами освіти чотирьох країн – Великої Британії, Італії, Франції, ФРН – була підписана

Сорбонська декларація, у якій говорилося про подолання суттєвих відмінностей між національними системами освіти.

Висновок:

Важливим завданням ЄС й напрямком зміцнення співдружності європейських народів стала підготовка до створення єдиного простору вищої освіти. На цьому етапі ініціаторами й головними учасниками процесу виступили провідні європейські університети.